

Gordana Berc

Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Prikaz skupa

70 godina obrazovanja socijalnih radnika u Hrvatskoj

Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu je 22. i 23. 09. 2022. godine proslavio 70. godišnjicu kontinuiranog obrazovanja socijalnih radnika.

Studijski centar socijalnog rada kakav postoji danas započeo je svoj razvojni put 1952. godine kao dvogodišnji program u okviru Više škole za socijalne radnike koju su osnovali prof. Kamilo Bresler, dr. Eugen Pusić, Valerija Singer, Tatjana Marinić, Irena Bijelić, Marijan Cvetković. Ideja o osnivanju studija socijalnog rada rodila se nešto ranije, pa su navedeni osnivači bili upućeni na studijski boravak na strana sveučilišta u Europi i Americi kako bi sačinili i osigurali što bolju kvalitetu provedbe obrazovnog programa za buduće socijalne radnike. Iz tog iskustva tijekom studijskog boravka na stranim sveučilištima osnivači su nadogradili postojeću viziju razvoja programa obrazovanja socijalnih radnika u skladu s trendovima fakulteta socijalnog rada u zapadno-europskim zemljama i Sjedinjenim američkim državama. Prvu generaciju studenata socijalnog rada činilo je 34 studenta koji su bili upisani u akademskoj godini 1952./53. Nastava je započela 1. 3. 1953. godine kada su završili opsežni građevinski radovi kojima je zgrada prilagođena za potrebe nastave.

Od 1972. razvija se paralelni sustav obrazovanja socijalnih radnika na dvije razine – dvogodišnji i četverogodišnji studij. Od 1982. izvodi se obrazovni program za socijalne radnike kao zajednički studij za socijalni rad na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a od 1985. isključivo kao četverogodišnji studij koji na inicijativu prof. dr. sc. Milana Martinovića dobiva naziv Studijski centar socijalnog rada i obrazovanja socijalnih radnika. Sedamnaest godina kasnije 2002. godina predstavlja novu prekretnicu u razvoju studija socijalnog rada kada se odlukom Senata Sveučilišta u Zagrebu odobrava Poslijediplomski studij iz teorije i metodologije socijalnog rada što je prvi poslijediplomski studij na području socijalnih djelatnosti. Time socijalni radnici

po prvi puta postaju ravnopravni članovi sveučilišne zajednice koji mogu aktivno u okviru svoje primarne profesije pridonijeti razvoju ne samo znanosti socijalnog rada nego i društvenih znanosti uopće u Hrvatskoj.

Od 2003.-2004. uvodi se Bolonjski sustav, a na Studijskom centru studijski program po modelu 4+1 koji se izvodi do danas. Dakle, od 1952. godine kada je osnovana Viša škola za socijalne radnike kao dvogodišnji program, pa do danas je dug, dinamičan, a često i izazovan razvojni put, na kojem smo izgradili četverogodišnji preddiplomski sveučilišni program i dva diplomatska sveučilišna programa te 4 poslijediplomska specijalistička studija i jedan poslijediplomski sveučilišni doktorski studij. Poslijediplomski studiji otvorili su vrata mnogim socijalnim radnicima i drugim kolegicama i kolegama srodnih struka kako bi proširili svoje stručne kompetencije i napredovali u stručnoj karijeri i to na sljedećim studijskim programima: poslijediplomski specijalistički studij iz psihosocijalnog pristupa socijalnom radu, poslijediplomski specijalistički studij iz supervizije psihosocijalnog rada, poslijediplomski specijalistički studij socijalne politike, poslijediplomski specijalistički studij obiteljska medijacija te poslijediplomski sveučilišni doktorski studij Socijalni rad i socijalna politika. Doktorski studij omogućio je završetak izgradnje piramide znanosti socijalnog rada, koja je do tada bila nedovršena i osigurao joj status znanosti socijalnog rada u Hrvatskoj. Od tada se ne razvija samo Studijski centar socijalnog rada ravnopravno sa studijima u svijetu, nego s brojnim istraživanjima, znanstvenim radovima i knjigama doprinosi i znanosti socijalnog rada uopće.

Svečano obilježavanje 70. obljetnice visokog obrazovanja socijalnih radnika u Hrvatskoj održano je 22.09.2022. u dvorani Muzičke akademije na trgu Republike Hrvatske u Zagrebu.

Svečanosti su nazočili brojni uvaženi gosti i uzvanici. Nakon intoniranja himne prisutnima se obratila predstojnica Studijskog centra socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu prof.dr.sc. Gordana Berc te je uz dobrodošlicu gostima i uzvanicima predstavila kratku povijest obrazovanja socijalnih radnika u Republici Hrvatskoj i razvoj Studijskog centra socijalnog rada s preddiplomskim, diplomskim i poslijediplomskim programima.

Slijedili su pozdravni govori i čestitke uvaženih uzvanika među kojima su Štefica Karačić, predsjednica Hrvatske udruge socijalnih radnika, Antun Ilijaš, predsjednik Hrvatske komore socijalnih radnika, prof.dr.sc. Anamaria Campanini, predsjednica Međunarodnog udruženja fakulteta socijalnog rada (IASSW), dr.sc. Romana Galić, pročelnica za socijalnu zaštitu, Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom, Dijana Mandić, načelnica sektora za razvoj visokog obrazovanja, ministarstvo znanosti i obrazovanja, Marin Piletić, ministar ministarstva rada,

mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike te prof. dr.sc. Ivan Koprić, dekan Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Nakon navedenih obraćanja slijedila je svečana podjela zahvalnica brojnim organizacijama i ustanovama za 20 i više godina suradnje sa Studijskim centrom socijalnog rada. Ovdje je posebno istaknuto ukupno 65 ustanova koje više od dvadeset godina omogućavaju provedbu terenske nastave studentima Studijskog centra socijalnog rada.

Sljedećeg dana, 23.09.2022. održan je znanstveno-stručni simpozij pod nazivom: „Studijski centar socijalnog rada danas i sutra” u čijem programu su sudjelovali predavači iz inozemstva i nastavnici Studijskog centra socijalnog rada: prof. dr.sc. Ksenija Napan, Massey University/University of New Zeland/, doc.dr.sc. Lea Šugman Bohinc, Sveučilište u Ljubljani, prof. Eileen Wilson, University College Dublin, prof. dr.sc. Nevenka Žegarac, Sveučilište u Beogradu, te izv. prof.dr.sc. Marko Buljevac, izv. prof.dr.sc. Ana Opačić, prof. dr.sc. Marina Ajduković, prof.dr.sc. Slavica Blažeka Kokorić, prof. dr.sc. Kristina Urbanc, prof. dr.sc. Ninoslava Pećnik, izv.prof.dr.sc. Ivana Dobrotić, izv.prof.dr.sc. Linda Rajhvajn Bulat.

Nakon simpozija održane su tri kreativne radionice koje su proveli stručnjaci i njihovi korisnici iz udruge Ozana, Centra za kazalište potlačenih POKAZ, te Romska organizacija mladih i Udruge Amazonas.

U okviru obilježavanja važne obljetnice izdana je i opsežna monografija pod naslovom: *70 godina Studijskog centra socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 1952.-2022.* koja je nastala kao rezultat zajedničkog rada i pisanih doprinosa nastavnika Studijskog centra socijalnog rada.

Josip Janković

**„Sokratovim stopama do nekompetentnih
roditelja – Street corner work s obiteljima”
etcetera, Zagreb, 2022.**

Knjiga je objavljena u izdanju Et cetera, d.o.o., Zagreb uz preporuku i materijalnu podršku Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske. U skladu sa najsuvremenijim tendencijama, knjiga je višeslojno strukturirana kako ne bi ostala u vrlo uskom krugu znanstvenika zainteresiranih baš za neko usko područje nego informira i struku i širu javnost. Stoga je ova knjiga strukturirana tako da kroz znanstvenu razinu predstavlja niz klasičnih socioantropoloških istraživanja i na njima nastalih studija kao što su W. F. White, profesora s Harvarda i njegovu studiju „Street corner Society - The Social Structure of an Italian Slum”, E. Liebowa sa studijom „Tally’s Corner”, E. Andersona s knjigom „A Place on the Corner”, B. Malinowskog i njegovu studiju „Argonauti zapadnog Pacifika” i drugih. Time ona najprije smješta ovu studiju u socioantropološki kontekst, ali, kako ima karakteristike psihoantropološke studije, i širi znanstveni krug. Na ovoj, znanstvenoj, razini ponuđeni su i karakteristični primjeri roditeljske disfunkcije izvan obiteljskih zidina te statistička obrada podataka prikupljenih metodom promatranja sa sudjelovanjem, kombiniranom metodom akcijskog istraživanja uz korištenje psiholoških i psihoterapijskih metoda te interpretacija i analiza rezultata. Sljedeća razina je stručna, na kojoj su detaljno analizirana događanja kod zakazivanja roditelja što dovodi djecu predškolske dobi u stres, ona vrlo burno reagiraju jer su izgubila roditeljsku potporu, imaju osjećaj gubljenja vlastitog postojanja te, u nekim slučajevima, doživljavaju i traumu. U tom je kontekstu dan postupak stručnog ulaženja u kriznu situaciju, izvlačenja djeteta i roditelja iz stresa, uspostavljanja zone sigurnosti za dijete te suočavanje roditelja sa situacijom u koju je doveo dijete, brifiranje, kratko savjetovanje i informiranje o mogućnostima podizanja roditeljskih kompetencija. Treća

razina je razina roditeljska. Roditeljima se zorno pokazuju situacije u kojima najčešće zakazuju i izvan doma, u slobodnim gradskim prostorima pred očima javnosti, nude im se osnovni uzroci djetetovih upadanja u stres, roditeljska uloga u tome, posljedice i putovi preveniranja takvih događanja. Sve to im se pruža kroz stvarne situacije iz prakse stručnjaka, psihologa što za njih ima potrebnu težinu i daje im i potrebnu dozu motivacije za osobne promjene kroz osobni rast i razvoj. Četvrta razina se odnosi na sve građane koji svojim reagiranjem na krizne situacije i asocijalne pojave nezainteresiranim ponašanjem podržavaju stanje anomije u društvu. Predvođeni su nemoralnim političarima nezainteresiranima za opće dobro u aktualnom, a pogotovo budućem vremenu. Zbog toga se ne posvećuje neophodna pažnja čovjeku uopće, a posebno djeci, roditeljstvu, socijalizaciji i odgoju. Posljedica svega toga je da odrasli svom potomstvu pripremaju sve otuđeniji, dekadentniji, izopačeniji i raznovrsnim štetnim činiteljima zasićeniji svijet umjesto stvarnog napretka i sve sigurnijeg i boljeg mjesta za nove naraštaje.

Knjiga je inicirana i temelji se na rezultatima jednoipolgodišnjeg istraživanja, koje bi trajalo i nešto duže da ga nije onemogućilo zatvaranje izazvano pandemijom covisa 19, provođenog na slobodnim prostorima grada Zagreba (dječjim igralištima, terasama kafića, prostorima šoping centara) i otvorenih prostora na Jadranu (plaže, apartmanska naselja). Svuda gdje se mogu naći roditelji s predškolskom djecom i u slučajevima njihove nekompetentnosti povremeno dolazi do intenzivnih kriznih situacija te se i djeca i roditelji nađu u stresu. Ponekad djeca pri tom djeca pretrpe i traumatske doživljaje. Istraživač, ujedno i iskusan stručnjak psiholog, psihoterapeut ulazi u kriznu situaciju upravo u njenom klimaksu, razrješava ju, omogućuje djetetu da se vrati u sigurnost roditeljevog prih-vaćanja nakon što prikladnim intervencijama bude naglo „probudena” roditeljska uloga u potrebnom stupnju djelovanja iz stanja međusobnog rivaliziranja roditelja, nekog roditeljevog sebičnog zadovoljavanja vlastitih potreba ili trenutnih, u stvari nebitnih interesa. U nastavku kratkim brifingom informirani su zatečeni roditelji o tome što se upravo događalo, zašto, kako je događaj doživjelo dijete i što to znači za njegov razvoj. Slijedi razgovor o tome, davanje odgovora na pitanja neinformiranog roditelja u stresu te upute o literaturi, učinkovitim postupcima kod nerazumijevanja djetetovog ponašanja usmjerenih kvalitetnom odnosu i zadovoljavanju ključnih primarno djetetovih psihičkih, emocionalnih potreba i ne manje važnim putovima podizanja razine njihovih roditeljskih kompetencija. Svi aktivno provedeni susreti s nepoželjnim, za zdravlje i psihosocijalni razvoj djeteta štetnim situacijama bilježeni su i uz odgovarajuće znanstvene i stručne razrade i komentare predstavljeni u tekstu. Slučajevi su tako obrađeni i predstavljeni da stvarni akteri ne budu prepoznatljivi okolini i tako, i odrasli a pogotovo djeca, budu zaštićeni od mogućih nepoželjnih reakcija okoline. Sve te situacije su zahtijevale više ili manje široke interpretacije,

objašnjenja, predstavljanje spoznaja iz različitih područja psihologije, psihosocijalnog rada, pedagogije, komunikologije i drugih srodnih područja.

Knjiga ima opseg 284 stranice teksta ponuđenog u trinaest poglavlja koja obuhvaćaju vrlo širok krug tema i iz znanstvenih disciplina koje se susreću u ovakvom neposrednom razrješavanju kriznih obiteljskih situacija na mjestu i u vrijeme njihovog pojavljivanja, uključujući metode za otkrivanje djetetu stresne situacije, identificiranje aktera i njihovih uloga, procjenu stanja djeteta i aktera te učinkovito ulaženje u kriznu situaciju u njenom klimaksu, njeno razrješavanje i vraćanje aktera u poželjno psihološko i emocionalno stanje te obostrano blagotvorno zajedništvo.

Svim tim vođen, autor u **uvodu** daje kratke prikaze prvih poznatih istraživanja ovoga tipa sociologa, socijalnih antropologa među kojima su najpoznatija ona Bronislawa Malinowskog opisana u knjizi „Argonauti zapadnog Pacifika” koja je prvi puta objavljena prije sto godina (1922. godine). Zatim W. F. Whitea s Harvarda koji je u jednom getu talijanskih imigranata (Boston – North End), kvartu nazvanom Cornerville istraživao odnose među njima i promjene koje se događaju kroz generacije te piše etnografsku studiju pod naslovom „Društvo ulice - Socijalna struktura jednog talijanskog slama” (Street corner Society - The Social Structure of an Italian Slum) i objavljuje ju 1943. godine. Na tom tragu je i Elliot Liebow koji je proveo terensko istraživanje slično Whitevom u Washingtonu nastojeći upoznati i znanosti predstaviti život snažno segregiranih i društveno potpuno marginaliziranih afroamerikanaca s ulice. Njegova studiju „*Tally's Corner*” temeljenu na tom istraživanju objavljena je 1967. godine. Elijah Anderson sa čikaškog sveučilišta provodi istraživanje u jednom baru smještenom u getu južnog Chicaga (Chicago's South Side) te s jednako velikim uspjehom prvi puta objavljuje studiju „A Place on the Corner” 1978. godine. Sve ove studije daju vrlo jasnu sliku zabrinjavajućih društvenih pojava u različitim društvima u određenom vremenu i prostoru.

Time se ovo istraživanje i knjiga lociraju u znanstvenom pogledu među ove rijetke primjere terenskog socioantropološkog korpusa ali i izdvaja svojom akcijskom komponentom – dovođenjem u prihvatljivo stanje identificiranih problematičnih događanja, „popravljanjem”, razrješavanjem nastale, posebno za djecu, nepovoljne, stresne situacije. Sve se to događa na javnim prostorima kao u navedenim studijama u kojima su promatrani raznovrsni procesi vezani za ulicu kao javni prostor od njenog transformiranja iz prolazne, transportne funkcije u obrtničku, trgovačku pa do novih prostora ulične umjetnosti svih mogućih art-izama („Cest is dBest” ...kod nas). U ovom slučaju street corner worka ti javni prostori postali su mjesto neposrednog razrješavanja osobito za djecu štetnih psihosocijalnih događanja upravo tamo gdje su nastala i odvijaju se pred očima javnosti, umjesto naknadno iza zidova različitih ustanova od raznih savjetovališta, psihoterapijskih, psihijatrijskih pa i pravnih ustanova.

Slijedi poglavlje: „Srijeda, 12. lipnja 2019. godine, dan odluke o provedbi projekta pomoći djeci predškolske dobi u kriznim situacijama na javnim prostorima” u kojemu se predstavlja situacija i razlozi donošenja odluke o sistematičnijem pomaganju djeci nakon uspješnog razrješavanja dviju kriznih situacija (što je i detaljno prikazano) na terasi kafića usred grada jednog ljetnog popodneva.

Poglavlje Nekompetencija narcističnih roditelja i odluka o smjeru konkretnog djelovanja, posvećeno je analizi nekompetencije roditelja, dodatnim činiteljima njihovog neadekvatnog postupanja s djecom i negativnih posljedica za djecu koju su sami svojom voljom donijeli na svijet i umjesto da uživaju u radostima roditeljstva, čine nesretnima i djecu i sebe. Iz svega proizišla je spoznaja o tome koliko nekim roditeljima manjka znanja, vještina ali i motivacije za obnašanje ovog roditeljskog u životu najvažnijeg poziva. S tim u vezi je i utvrđivanje potrebe provedbe „pravog projekta” kako bi se ova pojava roditeljskih deficita istražila te o rezultatima obavijestila znanstvena javnost, i djeci ponudilo istovremeno potrebnu pomoć, kako bi mogla nastaviti zdrav i skladan razvoj, stručnjaci što se bave djecom dobili neku vrstu smjernica za razvoj svoga djelovanja i prikaz načina postupanja a roditelji pouku usmjerenu podizanju roditeljskih kompetencija.

U poglavlju o odgojnim stilovima daje se analiza odgojnih stilova i mogući pomagački odgovor na roditeljsku nekompetenciju te aktualnim i budućim roditeljima, recipijentima ovih sadržaja, pruža mogućnost podizanja njihovih roditeljskih kompetencija.

U slijedećem poglavlju „Potreba za “osvješćivanjem roditelja” po uzoru na Sokrata u kontekstu „street corner work” pristupa”, daju se odrednice intervencije, pružanju pomoći djeci u stresnim situacijama u vrijeme i na mjestu gdje se događaju. Kroz stvarne primjere nepoželjnih situacija više nego nepovoljnih za zdrav i skladan razvoj djece nudi se osvještavanje kroz doživljaje stvarnih aktera katarzičnom reakcijom, kroz osobni doživljaj, što je puno učinkovitije od „dosadnih” uputa stručnjaka. Sve to je omogućeno složenom primjenom Street corner work pristupa obogaćenog brojnim terapijskim znanjima i vještinama.

Slijedeće poglavlje „Otkuda toliko nekompetentnih odraslih među laicima i stručnjacima” nudi razjašnjenje fenomena nekompetentnosti previše samouvjerenih roditelja općenito ali i onih visokoobrazovanih koji su često rigidniji u svojim stavovima nego manje obrazovani vjerujući kako njihova izvrsnost u pravnim, ekonomskim, poduzetničkim poslovima znači izvrsnost i u roditeljstvu. Otkrivaju se kroz analizu slučaja i neke „greške u koracima” stručnjaka ukoliko doslovno prihvaćaju izjave roditelja o stanju i ponašanju djeteta. Ne ispitaju li i stanje u kojemu je roditelj, što može imati izuzetno značajan utjecaj na opis stanja djeteta, te mogu stvoriti posve krive zaključke. I stoga a i održavanja razine stručnosti potrebno je i samostalno, stručno promatranje djeteta, što se uglavnom i radi ali očito ima slučajeva u kojima

preplavljenost doživljajima i emocionalnim izljevima roditelja to bude propušteno ili se ne prepozna roditeljska „priprema djeteta” za „ilustraciju” roditeljeve priče.

Novo poglavlje posvećeno je fenomenu očinstva, emancipaciji očeva, krajnje negativnim posljedicama kriznih i ratnih događanja na njihovo roditeljstvo i vraćanje u otuđenost koja ih lišava najsretnijih doživljaja u životu. Isto tako ponuđene su i spoznaje o važnosti upravo očeva u zdravom razvoju djece, uspostavljanju bazične sigurnosti, izgradnji pozitivne slike o sebi, samopouzdanja, samopoštovanja, emocionalne, obiteljske, socijalne i profesionalne prilagodbe, osiguravanja bio-psiho-socijalne izbalansiranosti novog čovjeka a samim time i njegovoj pripremi za izazove koje donosi život u sadašnjim i posve nepoznatim, budućim okolnostima.

Slijedi razjašnjenje „tajne” nekompetentne samouvjerenosti odraslih, posebno roditelja. Ovaj fenomen obrnuto proporcionalnog odnosa količine znanja i sigurnosti u to „znanje” prikazan je i vizualno kako bi ga bilo lakše razumjeti. Pojednostavljeno, sve se svodi na to da osoba koja malo zna o nečemu ima dojam da se tu i nema što puno znati jer ne može ni naslutiti što se sve krije iza par notornih činjenica dok ona koja puno zna ima daleko više uvida u ono što još ne zna! Razlog je to i Sokratovoj izjavi kako zna da ništa ne zna.

U novom poglavlju „Ne želim prihvatiti da moje dijete ima slabije šanse od ostale djece” analizira se pojava nejednakih šansi za djecu i izvore te nejednakosti koja je sama po sebi uobičajena pojava po samoj čovjekovoj prirodi raspodjeli osobnih, obiteljskih i resursa sredine u kojoj obitelj prebiva. No postoje i izvori nepotrebnih slabijih šansi jednih u odnosu na druge ljude koje mogu biti uzrokovane roditeljskim neznanjem i društvenom, materijalnom ili politički uvjetovanom nejednakošću. Daje se analiza stanja naše djece, općih uvjeta školovanja, bavljenja različitim aktivnostima i dolazi do zaključka kako je najvažniji, presudan izvor nejednakosti u vlastitoj obitelji, funkcionalnosti ili disfunkciji roditelja.

U poglavlju „Posljedice zastranjivanja roditelja u osobnom, ljudskom i roditeljskom smislu” nastavlja se traženje činitelja nejednakosti ali i putova otklanjanja rizičnih čimbenika vezanih za roditelje, a samim tim i nejednakih šansi njihove djece. Slijede i prikazi i analize posljedica zastranjivanja roditelja kroz primjere otkrivene tijekom provedbe projekta ali i ranijih profesionalnih iskustava, naravno prikazanih tako da nije moguće prepoznati djecu i odrasle protagoniste opisanih događanja. U tom kontekstu nudi se niz konkretnih situacija, pojava, mogućih stručnih intervencija u krizne situacije, ali i patologije poodmaklih zastranjivanja roditelja.

Slijedi prikaz ciljeva, metodologije, rezultata - njihov tablični prikaz, statistički postupci utvrđivanja mjere značajnosti razlika među pojedinim kategorijama i analiza dobivenih rezultata provedbe projekta „Street corner work s obiteljima”.

U „Pogovoru” se daju zaključna razmatranja dobivenih rezultata, utvrđenih činjenica i posljedica koje slijede a za koje odgovornost snose roditelji, predškolske odgojne, školske odgojno obrazovne ustanove, pravni i sustav socijalne skrbi te lokalne i centralnih vlasti svake u okviru svojih ingerencija i djelovanja/nedjelovanja. Na prvi pogled ovo „miješanje” u posebna područja pa i politiku može izgledati suvišnim, nepotrebnim, prenategnutim ali začuđuje to višedesetljetno pa sada već i stoljetno amnestiranje neučinkovitosti pravnih, ekonomskih i političkih činitelja na kvalitetu odgoja, socijalizacije pa onda i cjelokupne izgradnje novih naraštaja u „demokratskim društvima”. Svojim rastakanjem sustava vrijednosti širenjem protekcionizma, svjesnom neučinkovitosti a konačno i kriminalom utkanim u ove sustave događa se u krajnjim konzekvencama to da se „očevi nacije” upuštaju u stvaranje političkih i kriminalnih „hobotnica”, stavljaju na njihovo čelo i konačno se očituju kao najveći kriminalci. Time se sabotiraju svi naponi kvalitetnih roditelja, vrtića, škola, fakulteta, umjetnosti u konačnici, u stvaranju kvalitetnijeg, pravednijeg i sretnijeg društva. Tako se uništavaju šanse ne samo vlastitoj djeci nego i unucima i svim slijedećim naraštajima. Ovim konstatacijama knjiga namijenjena znanstvenicima, strukama koje se bave djecom i roditeljima, dobiva i značaj kao vodič svim građanima u smislu osvještavanja važnosti etike ali i estetike na svakom koraku i vodi ih promišljanju o posljedicama pojave nezamjeranja, uzdržavanja od reakcije na uočene deformacije i štetna ponašanja u vlastitoj okolini, što je već i zakonodavac prepoznao kao problem i traži odgovarajuće reakcije od svakog punoljetnog građanina na štetna djelovanja prema djeci i uz prijjetnju zakonom određenih kazni.